

# Απόφαση του Δ.Σ. του Συλλόγου Υποψηφίων Διδακτόρων ΕΜΠ για τον «Μεγάλο Περίπατο»

Το ακόλουθο κείμενο κάνει μια κριτική στο σχέδιο Μπακογιάννη για την Αθήνα και τον «Μεγάλο Περίπατο». Αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας ομάδας υποψηφίων διδασκτόρων του Τομέα Πολεοδομίας-Χωροταξίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. [Υιοθετήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Μεταπτυχιακών Σπουδαστών \(Υποψηφίων Διδασκτόρων\) ΕΜΠ](#) μετά από πρόταση της Ανεξάρτητης Αριστερής Συσπείρωσης Μεταπτυχιακών.

## Η μεγάλη περιπέτεια της Αθήνας

Η δεκαετία της οικονομικής κρίσης και των μέτρων λιτότητας άφησε τα σημάδια της στις πόλεις, τα κέντρα και τις γειτονιές τους. Ειδικά στην Αθήνα, το αποτύπωμα της κρίσης παραμένει ορατό μέσω της έντασης των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων, της στεγαστικής κρίσης, της φτώχειας και των λουκέτων στα καταστήματα. Το κέντρο της Αθήνας είναι διαχρονικά ο “πυκνωτής” όλων εκείνων των φαινομένων που επηρεάζουν την ζωή στην πόλη. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της κρίσης το Αθηναϊκό κέντρο έδειξε μια δυναμική διατήρησης του χαρακτήρα του, της πολυ-λειτουργικότητάς του και του ρόλου του να προσελκύει το σύνολο των διαφορετικών κοινωνικο-οικονομικών στρωμάτων της Αθήνας, συμπεριλαμβανομένων των πιο “ευάλωτων” κατοίκων -των μικρομεσαίων, των φτωχών, των μεταναστών-τριών. Τα κυκλοφοριακά προβλήματα που διαχρονικά το χαρακτηρίζουν, η έλλειψη χώρων για την απρόσκοπτη κίνηση των πεζών, παιδιών, ΑμΕΑ, κλπ., οι λίγοι και παραμελημένοι δημόσιοι χώροι (όχι μόνο του κέντρου αλλά και των γειτονιών της Αθήνας), δεν αποτέλεσαν εμπόδιο στη λειτουργία του ως πόλου έλξης για τις ανάγκες των κατοίκων και των εργαζομένων της πόλης.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια το αθηναϊκό κέντρο αποτέλεσε

και πόλο έλξης για επισκέπτες και τουρίστες οι οποίοι εκτός του αρχαιολογικού μνημειακού αποθέματος ανακαλύπτουν την Αθήνα, ως μια ιδιαίτερη και ζωντανή σύγχρονη πόλη, που φέρει και διαπραγματεύεται συλλογικά την πρόσφατη ιστορική μνήμη της. Από την άλλη, η έκρηξη του αστικού τουρισμού συνοδεύεται και από νέες πρακτικές στην αγορά ακινήτων (π.χ. Airbnb, Golden Visa), που δημιουργούν επείγοντα προβλήματα αλλάζοντας τον ποικιλόμορφο χάρτη της πόλης μέσω του εκτοπισμού κατοίκων χαμηλότερων εισοδημάτων, αύξησης των ενοικίων για την κατοικία, το μικρό εμπόριο και την μικρή βιοτεχνία και διάρρηξη του κοινωνικο-οικονομικού ιστού μέσω της εμπορευματοποίησής της τουριστικά και όχι μόνο.

Η συνεχιζόμενη πανδημία και ο “εγκλεισμός” στον οποίο υποχρεώθηκαν οι κάτοικοι, σε συνδυασμό με την απαγόρευση πρόσβασης σε ζωτικούς χώρους πρασίνου στο Δήμο Αθηναίων ενέτειναν τον συνωστισμό στο σπίτι<sup>[1]</sup> και κυρίως έδειξαν την ανάγκη για τη χωρική και κοινωνική “συνάντηση” των κατοίκων στον δημόσιο χώρο. Και όμως, τα χαρακτηριστικά αστικής ανάπτυξης του κέντρου της Αθήνας ανέκαθεν δημιουργούσαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάγκη αυτή: η πολυλειτουργικότητα, ο συνεκτικός αστικός ιστός, η μίξη των χρήσεων και η κοινωνική ποικιλότητα της Αθήνας δημιουργούν μέχρι και σήμερα ένα περιβάλλον στο οποίο η υπαρκτή χωρική “γειτνίαση” ανθρώπων, χρήσεων και δραστηριοτήτων (όρος σε αντίθεση με την “αποστασιοποίηση”) ενισχύει και την κοινωνική.

Το σχέδιο για τον “Μεγάλο Περίπατο της Αθήνας”<sup>[2]</sup> εξαγγέλθηκε ακριβώς εν μέσω μιας εξαιρετικά κρίσιμης συνθήκης, όχι μονάχα κατά τη διάρκεια των μέτρων για την πανδημία και την αναγκαία “κοινωνική αποστασιοποίηση”, αλλά και στο πλαίσιο των επίμονων επιπτώσεων της κρίσης και της έντονης τάσης τουριστικοποίησης της Αθήνας. Ο ένας από τους τρεις στόχους των επεμβάσεων του σχεδίου, όπως αναφέρονται στην παρουσίασή<sup>[3]</sup> του κατά τη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου της Αθήνας (11 Μαΐου 2020) είναι αυτός της “κοινωνικής απόστασης στον δημόσιο χώρο”. Θα

μπορούσε να ισχυριστεί εύλογα κάποιος πως η στόχευση αυτή έρχεται σε αντίθεση με τον ίδιο τον ορισμό και ρόλο του δημόσιου χώρου, ως χώρου “συνάντησης”, ως κατεξοχήν πεδίου στο οποίο οι κοινωνικές αποστάσεις μεταξύ των χρηστών του χώρου μειώνονται.

Το σχέδιο, εστιάζει σε επιμέρους ζητήματα λειτουργίας του δημόσιου χώρου, αποφεύγοντας μια ολιστική προσέγγιση που θα αφορά συνολικά τον κοινωνικο-οικονομικό χαρακτήρα του κέντρου, την προσβασιμότητα από όλους και τον ελεύθερο χαρακτήρα του δημόσιου χώρου. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις κυκλοφοριακές παρεμβάσεις, αυτές στηρίζονται μόνο σε τοπικές κυκλοφοριακές έρευνες, αγνοώντας μια ευρύτερη μελέτη των κυκλοφοριακών αναγκών της πόλης σε μητροπολιτικό επίπεδο. Για παράδειγμα, η δημιουργία εκτεταμένων δικτύων πεζοδρομίων και ποδηλατοδρόμων που θα βελτίωναν τη σύνδεση του κέντρου με τις γειτονιές της Αθήνας, θα ενίσχυε την προσβασιμότητα για τους κατοίκους, πέρα από τα σημεία ιστορικού ενδιαφέροντος και τη θεματική κατάτμηση της πόλης σε “τουριστικούς θύλακες”. Αντ’ αυτού, η διαπλάτυνση των πεζοδρομίων και η επέκταση των χώρων πρασίνου προτείνεται να εφαρμοστεί σε ήδη “πράσινους” οδικούς άξονες όπως η Ηρώδου Αττικού, αντί για συνοικίες του κέντρου με χρόνιες οξυμένες ελλείψεις σε χώρους πρασίνου, παιδικές χαρές, κ.λπ. όπως τα Εξάρχεια, του Γκύζη, η Κυψέλη. Τα προβλήματα που έχει ήδη προκαλέσει η εφαρμογή του σχεδίου έχουν διαταράξει την καθημερινότητα όσων ζουν και εργάζονται στο κέντρο της πόλης, επιβαρύνοντας τους με μεγάλη κυκλοφοριακή συμφόρηση στην Πανεπιστημίου και τους γύρω δρόμους. Ερωτήματα δε εγείρονται με ζητήματα προσβασιμότητας από ΑΜΕΑ στην περιοχή διαμόρφωσης καθώς και με τα υψηλά κοστολογημένα τιμολόγια αστικού εξοπλισμού που για την ώρα έχουν δει το φως της δημοσιότητας.

Επιπλέον, η πρόταση δεν στηρίζεται με σαφήνεια σε κάποιο σχεδιασμό προστασίας για τις υφιστάμενες δραστηριότητες του αθηναϊκού κέντρου, δεν προβλέπει δηλαδή τις επιπτώσεις του “Μεγάλου Περιπάτου” στο παραδοσιακό εμπόριο και τις υπάρχουσες

χρήσεις και αξία της γης. Οι προτεινόμενες εκτεταμένες πεζοδρομήσεις, χωρίς την ανάλογη προστασία των χρήσεων γης και των χρηστών της πόλης, μάλλον απειλούν παρά ενισχύουν τις παραδοσιακές εμπορικές λειτουργίες. Προοικονομείται αντίθετα η αντικατάστασή τους με χρήσεις κατά βάση τουριστικές ή αναψυχής -που απευθύνονται περισσότερο σε εκείνους που θέλουν να καταναλώσουν (σ)το κέντρο της πόλης (επισκέπτες και τουρίστες), παρά στους χρήστες του (κατοίκους, εργαζόμενους, γυναίκες ή μετανάστες)-, διευκολύνοντας την ανεξέλεγκτη αύξηση των ενοικίων μακροχρόνιας μίσθωσης κατοικιών ή επαγγελματικών χώρων. Με τη διάθεση όλο και μεγαλύτερου μέρους του δημόσιου χώρου σε χρήσεις εστίασης (τραπεζοκαθίσματα), ο δημόσιος χώρος αντί να αυξάνεται και να διατίθεται ελεύθερα στο κοινό, εμπορευματοποιείται, αποκλείοντας όχι μόνο συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα αλλά και συρρικνώνοντας όποιες δυνατότητες εναλλακτικής χρήσης και δράσης στον κοινό ελεύθερο χώρο της πόλης.

Ένα ακόμη ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας είναι, ότι το προτεινόμενο σχέδιο φαίνεται να αγνοεί τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Αθήνα σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές, την ατμοσφαιρική ρύπανση και την ποιότητα του περιβάλλοντος. Την στιγμή που οι δυσοίωνες για το περιβάλλον προβλέψεις πληθαίνουν και πολλές μητροπόλεις του κόσμου προσπαθούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα η σχεδιαζόμενη παρέμβαση αποδεικνύεται επιμέρους και σημειακή, πολύ μακριά ακόμη κι από τους στόχους των διεθνών οργανισμών (SDG, Goal 11: Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable<sup>[4]</sup>).

Μία τόσο σημαντική πολεοδομική παρέμβαση υπερτοπικής σημασίας για το κέντρο της Αθήνας θα όφειλε να έχει τεθεί υπό δημόσια διαβούλευση από τον Δήμο Αθηναίων, πριν την εφαρμογή του σχεδίου και της πολιτικής ανάπλασης που αυτό καθορίζει. Οι παρεμβάσεις τέτοιας κλίμακας που επηρεάζουν άμεσα κι έμμεσα κατοίκους, επαγγελματίες, εργαζόμενους κλπ. οφείλουν να υπηρετούν τις αρχές του συνολικού σχεδιασμού που εδράζει στις

συμμετοχικές και δημοκρατικές διαδικασίες με όρους διαφάνειας και διαλόγου. Αντιθέτως, οι fast track διαδικασίες που εφαρμόζονται προκρίνουν την επικίνδυνη ευελιξία στον σχεδιασμό υποδαυλίζοντας το δημόσιο συμφέρον. Αυτή η πρακτική έρχεται σε επανάληψη της παράτυπης ανάπλασης της πλατείας Ομονοίας. Εκεί, η δημοτική αρχή, άκρως αντιδημοκρατικά, αγνόησε κάθε νόμιμη διαδικασία—ανάγκη νέου διαγωνισμού/έλεγχου και εγκρίσεις από το Συμβούλιο πολεοδομικών θεμάτων και Αμφισβητήσεως (ΣΥΠΟΘΑ) ή το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής—, με στόχο την υλοποίηση ενός έργου με μελέτη από ιδιωτικούς φορείς, με κύρια συμμετοχή των ιδιοκτητών προσκείμενων ξενοδοχείων, και με εξαιρετικά αμφίβολης ποιότητας αποτέλεσμα.

Η πρόταση για τον “Μεγάλο Περίπατο της Αθήνας” μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση της ζωής της πόλης μόνο εφόσον συμπεριλάβει συγκεκριμένες θεσμικές πολεοδομικές και περιβαλλοντικές ρυθμίσεις για το ευρύτερο αθηναϊκό κέντρο και όχι τμηματικές σχεδιαστικές/κυκλοφοριακές προτάσεις. Εφαρμόζοντας σαφή πολιτική και θεσμοθετώντας την προστασία των χρήσεων του κέντρου, ειδικά των παραδοσιακών λειτουργιών και δραστηριοτήτων και του ειδικού εμπορίου, η πόλη μπορεί να διατηρήσει ζωντανή τη διάδραση των διαφορετικών επαγγελματιών, κοινωνικών ομάδων και χρήσεων που γεννούν το δυναμικό και ιδιαίτερο χαρακτήρα της. Προς αυτή την κατεύθυνση, η οριοθέτηση των τιμών των ενοικίων, τόσο για επαγγελματική χρήση όσο και για χρήση κατοικίας, γενικά στο κέντρο της Αθήνας και ειδικότερα στις περιοχές παρέμβασης του σχεδίου θα όφειλε επίσης να αποτελεί μέρος των θεσμικών ρυθμίσεων της πρότασης. Αντί όλων αυτών μέχρι στιγμής υπάρχει μόνο η υπόσχεση του υπουργού περιβάλλοντος και ενέργειας για κατάργηση του ορίου των 100 κλινών για τα ξενοδοχεία στην περιοχή του κέντρου με το νέο χωροταξικό νομοσχέδιο καθώς επίσης και το άρθρο 99 του πρόσφατα ψηφισμένου περιβαλλοντικού νόμου (4685/2020) που αλλοιώνει ευθέως τις υφιστάμενες χρήσεις γης στο εμπορικό τρίγωνο της Αθήνας.

Στο πλαίσιο ενός τέτοιου σχεδίου υπερτοπικής σημασίας και με

την πρόθεση ουσιαστικής ένταξης όλων των κοινωνικών στρωμάτων που ζουν στο κέντρο της πόλης, η μελέτη οφείλει να συμπεριλάβει τη συγκρότηση στεγαστικής πολιτικής ενάντια στον εκτοπισμό των κατοίκων και τη συμπερίληψή τους στον δημόσιο χώρο που δημιουργείται. Διαφορετικά, οι νέες τάσεις στο real estate και οι τάσεις εμπορευματοποίησης της Αθήνας που “σιωπηρά” εκτοπίζουν κατοίκους και εργαζόμενους από το κέντρο, αλληλοτεμνόμενες με τις προτάσεις σχεδιασμού του “Μεγάλου Περιπάτου” που “δημιουργούν χώρο” κυρίως για καταναλωτές και όχι για χρήστες του δημόσιου χώρου θα έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κέντρου για λίγους, εξευγενισμένη “βιτρίνα” μιας πόλης που σταδιακά θα χάνει τους κατοίκους της και τις ζωτικές λειτουργίες και δραστηριότητές της. Πρόκειται για μια νεοφιλελεύθερη λογική αντιμετώπισης της πόλης, όχι ως κοινωνικό αγαθό αλλά ως προϊόν προς αξιοποίηση με όρους αγοράς και ανταγωνιστικότητας των πόλεων. Για ακόμη μία φορά -και σε συνέχεια πολλών αντίστοιχων παρεμβάσεων του παρελθόντος- γινόμαστε μάρτυρες μιας αντιδραστικής αναδιάρθρωσης του κέντρου της πόλης και μετατροπής του σε πεδίο στείρου θεάματος και κατανάλωσης.

---

[ 1 ]

<https://www.kathimerini.gr/1074716/article/epikairothta/ellada/otan-o-synwstismos-metafer8hke-sto-spiti>

[ 2 ]

<https://www.iefimerida.gr/sites/default/files/2020-05/%CE%9F%20%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%82%20%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%AF%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82.pdf>

[ 3 ]

<https://www.nrso.ntua.gr/geyannis/wp-content/uploads/geyannis-cp415.pdf>

[4]

<https://sustainabledevelopment.un.org/sdg11>

Πηγή: <https://akea2011.com>